Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

16. ledna 2025 *

„Řízení o předběžné otázce – Soudní spolupráce v trestních věcech – Směrnice (EU) 2016/343 – Právo být přítomen při řízení před soudem – Článek 8 odst. 2 – Soudní řízení vedoucí k odsouzení nebo zproštění obžaloby v nepřítomnosti – Podmínky – Článek 8 odst. 4 – Povinnost poučit osobu souzenou v nepřítomnosti o dostupných prostředcích právní nápravy – Článek 9 – Právo na nové řízení před soudem nebo jiný prostředek právní nápravy, který umožní nově posoudit skutkový stav věci a může vést ke zrušení původního rozhodnutí – Článek 10 odst. 1 – Právo na účinnou právní ochranu – Vnitrostátní právní úprava, která uznání práva na nové řízení před soudem podmiňuje podáním návrhu na povolení obnovy trestního řízení k soudnímu orgánu, k němuž se musí osoba souzená v nepřítomnosti dostavit“

Ve věci C-400/23,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Městského soudu v Sofii (Sofijski gradski sad, Bulharsko) ze dne 29. června 2023, došlým Soudnímu dvoru dne 29. června 2023, v trestních řízeních proti

VB

za účasti:

Sofijska gradska prokuratura,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení: C. Lycourgos (zpravodaj), předseda třetího senátu vykonávající funkci předsedy čtvrtého senátu, S. Rodin a O. Spineanu-Matei, soudci,

generální advokát: J. Richard de la Tour,

za soudní kancelář: A. Calot Escobar, vedoucí,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

– za Evropskou komisi: M. Wasmeier a I. Zaloguin, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 11. července 2024,

* Jednací jazyk: bulharština.

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 8 odst. 4, článku 9 a čl. 10 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/343 ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce neviny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem (Úř. věst. 2016, L 65, s. 1).

2 Tato žádost byla předložena v rámci trestních řízení zahájených proti VB ve věci skutků, které mohou představovat trestné činy, za něž lze uložit tresty odnětí svobody.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 2016/343

3 Body 9, 10, 12, 33, 39, 44, 47 a 48 odůvodnění směrnice 2016/343 uvádějí:

„(9) Cílem této směrnice je posílit právo na spravedlivý proces v trestním řízení stanovením společných minimálních pravidel pro některé aspekty presumpce neviny a právo být přítomen při řízení před soudem.

(10) Stanovením společných minimálních pravidel pro ochranu procesních práv podezřelých a obviněných osob tato směrnice usiluje o posílení důvěry členských států v systémy trestního soudnictví jiných členských států […]

[…]

(12) Tato směrnice by se měla vztahovat na fyzické osoby, které jsou podezřelé nebo obviněné v trestním řízení. Měla by se použít od okamžiku, kdy se určitá osoba stane podezřelou nebo je obviněna ze spáchání trestného činu nebo údajného trestného činu, a tudíž již před tím, než byla příslušnými orgány členského státu úředním sdělením nebo jinak uvědomena o tom, že je podezřelou nebo obviněnou osobou. Tato směrnice by se měla použít ve všech stadiích trestního řízení až do nabytí právní moci konečného rozhodnutí o tom, zda podezřelá nebo obviněná osoba uvedený trestný čin spáchala. Do oblasti působnosti této směrnice by neměly spadat soudní řízení a prostředky právní nápravy, které jsou k dispozici až poté, co uvedené rozhodnutí nabude právní moci, a to včetně podání žaloby u Evropského soudu pro lidská práva.

[…]

(33) Právo na spravedlivý proces představuje jednu ze základních zásad demokratické společnosti. Právo podezřelé nebo obviněné osoby na to, aby byla přítomna při řízení před soudem, z tohoto práva vychází a mělo by být zajištěno v celé [Evropské u]nii.

[…]

(39) Pokud právní řád členských států umožňuje vést řízení před soudem v nepřítomnosti podezřelé nebo obviněné osoby, avšak podmínky pro přijetí rozhodnutí v nepřítomnosti určité podezřelé nebo obviněné osoby nejsou splněny, neboť přes vynaložení přiměřeného úsilí nemohlo být zjištěno místo jejího pobytu, například proto, že tato osoba uprchla či se skrývá, mělo by být přesto možné vynést rozhodnutí v její nepřítomnosti a toto rozhodnutí vykonat. V takovém případě by členské státy měly zajistit, aby v okamžiku vyrozumění podezřelé nebo obviněné osoby o daném rozhodnutí, zejména při jejím zadržení, tato osoba měla být rovněž poučena o možnosti napadnout takové rozhodnutí a o právu na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy. Takové vyrozumění by mělo být poskytnuto písemně. Může však být poskytnuto i ústně, pokud je skutečnost, že k vyrozumění došlo, zaznamenána v souladu s postupem pro záznamy při řízení před soudem podle vnitrostátního práva.

[…]

(44) Zásada účinnosti práva Unie vyžaduje, aby členské státy zavedly přiměřenou a účinnou právní ochranu pro případ porušení práva, jež jednotlivcům svěřuje právo Unie. Účinná právní ochrana při porušení jakéhokoli z práv stanovených v této směrnici by měla zajistit, aby podezřelá nebo obviněná osoba byla v co největší možné míře uvedena do stejného postavení, v němž by se nacházela v případě, že by k porušení nedošlo, s cílem ochrany práva na spravedlivý proces a práva na obhajobu.

[…]

(47) Tato směrnice podporuje základní práva a zásady uznané v Listině [základních práv Evropské unie (dále jen ‚Listina‘)] a [Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobody, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen ‚EÚLP‘)], včetně […] práva na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces […] Zejména by se mělo přihlížet k článku 6 [SEU], v němž se uvádí, že Unie uznává práva, svobody a zásady obsažené v Listině, a dále, že základní práva, která jsou zaručena EÚLP a která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, mají tvořit obecné zásady práva Unie.

(48) Vzhledem k tomu, že tato směrnice stanoví minimální pravidla, měly by mít členské státy možnost rozšířit práva stanovená v této směrnici s cílem poskytnout vyšší úroveň ochrany. Úroveň ochrany poskytovaná členskými státy by nikdy neměla být nižší než normy stanovené Listinou nebo EÚLP v souladu s tím, jak je vykládají Soudní dvůr a Evropský soud pro lidská práva.“

4 Článek 1 této směrnice, nadepsaný „Předmět“, stanoví:

„Tato směrnice stanoví společná minimální pravidla týkající se:

a) některých aspektů presumpce neviny v trestním řízení;

b) práva být přítomen při trestním řízení před soudem.“

5 Článek 2 uvedené směrnice, nadepsaný „Oblast působnosti“, stanoví:

„Tato směrnice se vztahuje na fyzické osoby podezřelé nebo obviněné v trestním řízení. Použije se ve všech stadiích trestního řízení od okamžiku, kdy se určitá osoba stane podezřelou nebo je obviněna ze spáchání trestného činu nebo údajného trestného činu, až do okamžiku nabytí právní moci konečného rozhodnutí o tom, zda tato osoba uvedený trestný čin spáchala.“

6 Článek 8 téže směrnice, nadepsaný „Právo být přítomen při řízení před soudem“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby podezřelá nebo obviněná osoba měla právo být ve vlastní věci přítomna při řízení před soudem.

2. Členské státy mohou stanovit, že řízení před soudem, jež může vést k rozhodnutí o vině či nevině podezřelé nebo obviněné osoby, se může konat v její nepřítomnosti, pokud:

a) podezřelá nebo obviněná osoba byla o řízení před soudem řádně vyrozuměna a na následky nedostavení se k soudu upozorněna; nebo

b) podezřelá nebo obviněná osoba, jež byla o řízení před soudem vyrozuměna, je zastupována zmocněným obhájcem, jehož si tato podezřelá či obviněná osoba zvolila, nebo jenž jí byl ustanoven státem.

3. Rozhodnutí, které bylo přijato podle odstavce 2, může být vůči dotčené podezřelé či obviněné osobě vykonáno.

4. Pokud právní řád členských států umožňuje provést řízení před soudem v nepřítomnosti podezřelé nebo obviněné osoby, avšak nelze splnit podmínky stanovené v odstavci 2 tohoto článku, neboť přes vynaložení přiměřeného úsilí nemohlo být zjištěno místo pobytu podezřelé či obviněné osoby, mohou členské státy stanovit, že takové rozhodnutí lze přesto vynést a vykonat. V takovém případě členské státy zajistí, aby v okamžiku vyrozumění podezřelé nebo obviněné osoby o takovém rozhodnutí, zejména při jejím zadržení, byla tato osoba rovněž v souladu s článkem 9 poučena o možnosti napadnout takové rozhodnutí a o právu na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy.

[…]“

7 Článek 9 směrnice 2016/343, nadepsaný „Právo na nové řízení před soudem“, zní:

„Členské státy zajistí, aby v případech, kdy podezřelá nebo obviněná osoba nebyla přítomna při řízení, které bylo proti ní vedeno před soudem, a kdy nebyly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2, měla tato osoba právo na nové řízení před soudem nebo jiný prostředek právní nápravy, který umožní nově posoudit skutkový stav věci, včetně vyhodnocení nových důkazů, a který může vést ke zrušení původního rozhodnutí. Členské státy v této souvislosti zajistí, aby tato podezřelá nebo obviněná osoba měla právo být přítomna při řízení před soudem, aktivně se jej účastnit v souladu s vnitrostátními procesními předpisy a vykonávat své právo na obhajobu.“

8 Článek 10 této směrnice, nadepsaný „Právní ochrana“, v odstavci 1 stanoví:

„Členské státy zajistí, aby podezřelé a obviněné osoby měly účinný prostředek právní ochrany, pokud jsou jejich práva přiznaná touto směrnicí porušena.“

Rámcové rozhodnutí 2002/584

9 Článek 4a rámcového rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (Úř. věst. 2002, L 190, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 34), ve znění rámcového rozhodnutí Rady 2009/299/SVV ze dne 26. února 2009 (Úř. věst. 2009, L 81, s. 24) (dále jen „rámcové rozhodnutí 2002/584“), stanoví:

„1. Vykonávající soudní orgán může rovněž odmítnout výkon evropského zatýkacího rozkazu vydaného za účelem výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím osobní svobody, pokud se osoba nezúčastnila osobně soudního jednání, ve kterém bylo vydáno dané rozhodnutí, pokud evropský zatýkací rozkaz neuvádí, že osoba v souladu s dalšími procesními požadavky vymezenými vnitrostátním právem vydávajícího členského státu:

[…]

d) neobdržela osobně toto rozhodnutí, avšak:
   i) toto rozhodnutí jí bude osobně doručeno neprodleně po jejím předání a bude výslovně informována o svém právu na obnovení řízení nebo odvolání, které umožňují opětovné přezkoumání skutkové podstaty věci včetně nových důkazů a které mohou vést ke změně původního rozhodnutí,

   a
   ii) bude informována o lhůtě, ve které musí podat návrh na obnovení řízení nebo odvolání, jak stanoví příslušný evropský zatýkací rozkaz.

[…]

3. Pokud je osoba předávána za podmínek uvedených v odst. 1 písm. d) a tato osoba podala návrh na obnovení řízení nebo odvolání, přezkoumá se zadržení osoby čekající na obnovení řízení nebo odvolací řízení podle práva vydávajícího členského státu z úřední povinnosti, nebo na žádost dotyčné osoby, a to až do ukončení příslušného řízení. Tento přezkum zahrnuje zejména možnost dočasného pozastavení nebo přerušení zadržení. Obnovené nebo odvolací řízení se zahájí v přiměřené lhůtě po předání.“

Bulharské právo

10 Článek 15 odst. 2 a 3 trestního řádu (Nakazatelno-procesualen kodeks) (DV č. 86 ze dne 28. října 2005), ve znění použitelném na původní řízení (dále jen „NPK“), stanoví:

„(2) Obžalovaní a další osoby účastnící se trestního řízení mají k dispozici všechny procesní prostředky nezbytné k obraně svých práv a oprávněných zájmů.

(3) Soudce, státní zástupce a vyšetřovací orgány informují osoby uvedené v odstavci 2 o jejich procesních právech a zajistí, aby je mohly uplatnit.“

11 Článek 423 odst. 1 až 4 NPK stanoví:

„(1) Osoba odsouzená v nepřítomnosti může ve lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy se dozvěděla o pravomocném odsouzení pro trestný čin […], podat návrh na povolení obnovy trestního řízení z důvodu, že se trestního řízení neúčastnila. Tomuto návrhu se vyhoví, ledaže odsouzená osoba

poté, co jí bylo v přípravném řízení sděleno obvinění, uprchla, takže nemohl být proveden postup stanovený v čl. 247c odst. 1, nebo se po provedení tohoto postupu bez závažného důvodu nedostavila k jednání.

(2) Uvedený návrh nemá odkladný účinek na výkon trestu, nerozhodne-li soud jinak.

(3) Řízení o obnově trestního [řízení] je zastaveno v případě, že se osoba odsouzená v nepřítomnosti bez závažného důvodu nedostavila na jednání.

(4) Je-li osoba odsouzená v nepřítomnosti zadržena za účelem výkonu pravomocného odsuzujícího rozsudku a soud obnoví trestní řízení, rozhodne ve svém rozhodnutí rovněž o zajišťovacím opatření.“

12 Článek 424 odst. 1 a 2 NPK stanoví:

„(1) Návrh na povolení obnovy trestního [řízení] podle čl. 422 odst. 1 bodem 5 posoudí příslušný Odvolací soud (Apelativen sad, Bulharsko), pokud akt uvedený v článku 419 vydal Okresní soud (Rajonen sad, Bulharsko) nebo Krajský soud (Okražen sad, Bulharsko) jakožto odvolací orgán, s výjimkou nových rozsudků.

(2) S výjimkou případů uvedených v odstavci 1 posuzuje návrh na povolení obnovy trestního [řízení] Nejvyšší kasační soud (Varchoven kasacionen sad, Bulharsko).“

13 Článek 425 odst. 2 NPK stanoví:

„V případech, na které se vztahuje čl. 423 odst. 1, se řízení obnoví a věc se vrátí do stadia, v němž bylo řízení konané v nepřítomnosti zahájeno.“

Původní řízení a předběžné otázky

14 V Bulharsku byla proti VB zahájena trestní stíhání. Je mu vytýkáno, že se účastnil organizované zločinecké skupiny, jejímž cílem je pěstování a distribuce omamných látek a držení zbraní, a dále že sám přechovával omamné látky a zbraně. Tyto skutky představují trestné činy, za něž lze uložit tresty odnětí svobody.

15 VB nebyl nijak formálně vyrozuměn o obviněních, která vůči němu byla vznesena. Mimoto nebyl vyrozuměn ani o vznesení obžaloby, a tím spíše ani o datu a místu konání soudního jednání nebo o důsledcích nedostavení se k soudu. Příslušným vnitrostátním orgánům se totiž nepodařilo zjistit místo pobytu VB, jelikož ten během přípravného řízení uprchl před policejní operací, jejímž cílem bylo zadržení podezřelých osob. Po VB bylo vyhlášeno pátrání, a to i na základě evropského zatýkacího rozkazu, avšak nebyl nalezen.

16 V roce 2022 Specializovaný trestní soud (Specializiran nakazatelen sad, Bulharsko), u něhož byla původně trestní řízení proti VB zahájena, podal žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se výkladu čl. 8 odst. 4 a článku 9 směrnice 2016/343. Tyto žádosti se týkaly zejména otázky, zda tato směrnice vyžaduje, aby soud, který vynesl odsuzující rozsudek v nepřítomnosti obžalovaného, i když nejsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343, v odsuzujícím rozhodnutí výslovně uvedl, že existuje právo na nové řízení před soudem.

17 V rozsudku ze dne 8. června 2023, VB (Vyrozumění osoby odsouzené v nepřítomnosti) (C-430/22 a C-468/22, dále jen „rozsudek VB“, EU:C:2023:458), odpověděl Soudní dvůr na tuto otázku záporně.

18 Městský soud v Sofii (Sofijski gradski sad, Bulharsko), který po zrušení Specializovaného trestního soudu (Specializiran nakazatelen sad) převzal původní trestní řízení a který je předkládajícím soudem, se domnívá, že rozsudek VB by mohl být chápán v tom smyslu, že bulharské právní předpisy jsou v souladu se směrnicí 2016/343 a že není nezbytné, aby soudce, který odsuzuje osobu v nepřítomnosti, i když nejsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice, vyvinul jakékoli úsilí k zajištění toho, že informace uvedené v čl. 8 odst. 4 druhé větě uvedené směrnice budou této osobě sděleny.

19 Takový výklad rozsudku VB však není podle předkládajícího soudu zjevný. Je nezbytné získat další upřesnění k působnosti směrnice 2016/343, aby bylo mimo jiné objasněno, v jakém okamžiku musí být informace uvedené v čl. 8 odst. 4 druhé větě této směrnice sděleny osobě odsouzené v nepřítomnosti.

20 Předkládající soud uvádí, že potřebuje tato upřesnění pro účely posouzení, zda může i nadále vést původní trestní řízení v nepřítomnosti. Vzhledem k tomu, že existuje určitá pravděpodobnost, že VB bude odsouzen, je podle předkládajícího soudu nezbytné zajistit, aby informace, které VB následně obdrží o odsuzujícím rozhodnutí a jeho procesních právech, byly dostatečné s ohledem na společná minimální pravidla stanovená směrnicí 2016/343.

21 Uvedený soud se chce zejména ujistit, že VB bude v okamžiku případného zadržení vyrozuměn nejen o tom, že byl odsouzen, ale i o procesních právech stanovených v článku 9 směrnice 2016/343, na který čl. 8 odst. 4 druhá věta této směrnice odkazuje.

22 Vzhledem k tomu, že tato ustanovení směrnice 2016/343 mají podle bodu 28 rozsudku ze dne 19. května 2022, Specializirana prokuratura (Řízení proti uprchlému obžalovanému) (C-569/20, EU:C:2022:401), přímý účinek a bulharské soudy jsou na základě čl. 15 odst. 3 NPK povinny informovat obviněné osoby o jejich procesních právech, uvedený soud se táže, jaká opatření by mohl nebo měl přijmout, aby zajistil dodržování této směrnice v návaznosti na odsouzení v nepřítomnosti.

23 V tomto ohledu má předkládající soud nejprve za to, že osoba odsouzená v nepřítomnosti musí být plně seznámena s důvody, na jejichž základě byla odsouzena. Podle jeho názoru je tedy třeba, aby Soudní dvůr objasnil, zda to mimo jiné znamená, že dotyčné osobě musí být při zadržení předána kopie celého rozhodnutí vyneseného v nepřítomnosti.

24 Pokud jde dále o procesní práva osoby odsouzené v nepřítomnosti, předkládající soud žádá o výklad některých výrazů uvedených v čl. 8 odst. 4 druhé větě a v článku 9 směrnice 2016/343, zejména výrazů „možnost[…] napadnout takové rozhodnutí“, „právo na nové řízení před soudem“ a „jiný prostředek právní nápravy“.

25 Předkládající soud v tomto ohledu zdůrazňuje, že lhůta stanovená pro podání odvolání proti odsuzujícímu rozhodnutí vynesenému v nepřítomnosti činí v Bulharsku patnáct dní a běží bez přerušení ode dne vynesení tohoto odsuzujícího rozhodnutí, i když dotyčnou osobu stále nelze najít. Článek 423 NPK, který se týká případné obnovy trestního řízení, tudíž podle jeho názoru

uvádí jediný prostředek právní nápravy, který je k dispozici proti odsuzujícímu rozhodnutí vynesenému v nepřítomnosti, jakmile toto rozhodnutí nabude právní moci šestnáctý den po jeho vynesení.

26 Bulharské právo však podle jeho názoru nestanoví, že osoba odsouzená v nepřítomnosti musí být poučena o této množnosti podat návrh na povolení obnovy trestního řízení.

27 Předkládající soud je toho názoru, že návrh na povolení obnovy trestního řízení může být mimoto podán až poté, co rozhodnutí vynesené v nepřítomnosti nabylo právní moci, a k posouzení tohoto návrhu je příslušný pouze Nejvyšší kasační soud (Varchoven kasacionen sad), proti jehož rozhodnutí nelze podat opravný prostředek. Předkládající soud má pochybnosti o tom, zda takový procesní režim zaručuje účinnost „práv[a] na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy“ ve smyslu čl. 8 odst. 4 druhé věty a článku 9 směrnice 2016/343.

28 Účinnost tohoto práva se mimoto podle jeho názoru jeví být narušena povinností dostavit se k soudu, který bude návrh na povolení obnovy trestního řízení posuzovat, při jejímž nesplnění nebude tento návrh projednáván. Předkládající soud poznamenává, že takový požadavek nepatří mezi společné minimální normy stanovené unijním normotvůrcem a mohl by být s ohledem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva týkající se článku 6 EÚLP neslučitelný se základním právem na účinnou právní ochranu, které je stanoveno v článku 47 Listiny a v čl. 10 odst. 1 směrnice 2016/343.

29 Výše uvedené skutečnosti mají podle předkládajícího soudu za následek, že v Bulharsku není „právo na nové řízení před soudem nebo jiný prostředek právní nápravy, který umožní nově posoudit skutkový stav věci“, ve smyslu směrnice 2016/343 sděleno, a dokonce ani uznáno v okamžiku, kdy je osoba odsouzená v nepřítomnosti vyrozuměna o svém odsouzení. Naproti tomu se tato osoba může tohoto práva domáhat v řízení před Nejvyšším kasačním soudem (Varchoven kasacionen sad). Podle předkládajícího soudu je třeba určit, zda je takový režim v souladu s unijním právem.

30 Předkládající soud se kromě toho obává, že bulharský zákonodárce tím, že právo na nové řízení před soudem podmínil zahájením řízení, které následuje po okamžiku, kdy rozhodnutí vynesené v nepřítomnosti nabude právní moci, vytvořil situaci, kdy právo na nové řízení před soudem nespadá do působnosti směrnice 2016/343, jak je vymezena v článku 2 této směrnice ve spojení s bodem 12 jejího odůvodnění.

31 Navíc podmínky dotyčného bulharského procesního režimu mohou podle uvedeného soudu znemožnit nebo nadměrně ztížit předání VB, pokud by byl nalezen a zadržen v jiném členském státě. Z článku 4a odst. 1 písm. d) rámcového rozhodnutí 2002/584 podle předkládajícího soudu vyplývá, že vykonávající soudní orgán nemůže odmítnout výkon evropského zatýkacího rozkazu, pokud tento rozkaz uvádí, že dotyčné osobě bude neprodleně po jejím předání doručeno rozhodnutí vydané v nepřítomnosti a bude informována o svém právu na obnovení řízení nebo odvolání. Bulharské právo však poskytnutí této informace nestanoví.

32 Uvedený soud se rovněž zamýšlí nad tím, podle jakých procesních pravidel by mohl sám určit, zda byly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343. Zejména si klade otázku, zda má před tím, než rozhodne o tomto aspektu v rozhodnutí, které vynese v nepřítomnosti, vyslechnout obhájce, který obhajuje nepřítomnou osobu.

33 A konečně vzhledem k tomu, že v tomto stadiu nelze vyloučit, že VB bude zproštěn obžaloby, klade si předkládající soud otázku, zda jsou pravidla stanovená ve směrnici 2016/343 v takovém případě relevantní. Znění této směrnice není podle jeho názoru v tomto ohledu jasné, neboť hovoří o „rozhodnutí“ vyneseném v nepřítomnosti, a nikoli konkrétně o odsuzujícím rozhodnutí vyneseném v nepřítomnosti. Některé části článku 8 uvedené směrnice, jako je výraz „rozhodnutí o vině či nevině“, podle jeho názoru nasvědčují tomu, že se vztahuje na jakékoli rozhodnutí, zatímco jiné části, jako je výraz „zejména při jejím zadržení“, vedou k domněnce, že se jedná pouze o odsuzující rozhodnutí vynesená v nepřítomnosti.

34 Za těchto okolností se Městský soud v Sofii (Sofijski gradski sad) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) a) Musí být čl. 8 odst. 4 druhá věta směrnice [2016/343] vykládán v tom smyslu, že osoba, která byla v nepřítomnosti odsouzena k trestu odnětí svobody, aniž byly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice, musí být při svém zadržení za účelem výkonu tohoto trestu vyrozuměna o rozhodnutí, kterým byla odsouzena?

b) Jaký obsah má požadavek stanovený v čl. 8 odst. 4 druhé větě směrnice [2016/343], aby osoba byla ‚vyrozuměn[a] o takovém rozhodnutí‘, a zahrnuje [tento požadavek] předání kopie tohoto rozhodnutí?

c) Je-li odpověď na první otázku pod písm. a) a b) záporná, brání čl. 8 odst. 4 druhá věta směrnice [2016/343] tomu, aby vnitrostátní soud rozhodl, že má být zajištěno předání kopie tohoto rozhodnutí?

2) a) Je s čl. 8 odst. 4 druhou větou této směrnice slučitelná vnitrostátní právní úprava, která pro případ, že je projednána obžaloba a vyneseno odsuzující rozhodnutí v nepřítomnosti odsouzeného, aniž jsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 směrnice [2016/343], nestanoví žádný způsob ani podmínky poučení osoby odsouzené v nepřítomnosti o jejím právu na nové řízení před soudem v její přítomnosti, a zejména nestanoví, že má být takové poučení poskytnuto při zadržení osoby odsouzené v nepřítomnosti?

b) Je relevantní, že vnitrostátní právní úprava (článek 423 NPK) stanoví, že osoba odsouzená v nepřítomnosti má být poučena o svém právu na nové řízení před soudem, avšak až poté, co tato osoba podala návrh na zrušení tohoto odsuzujícího rozhodnutí a na konání nového řízení v její přítomnosti, a to tak, že je jí poučení poskytnuto formou soudního rozhodnutí o tomto návrhu?

c) Je-li odpověď záporná, jsou požadavky stanovené v čl. 8 odst. 4 druhé větě a čl. 10 odst. 1 směrnice [2016/343] splněny, pokud soud, který v nepřítomnosti obžalovaného projedná obžalobu a vydá odsuzující rozhodnutí, aniž jsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice, informuje ve svém rozsudku o právu této osoby na nové řízení před soudem či na jiný prostředek právní nápravy a o povinnosti osob provádějících zadržení odsouzené osoby předat posledně uvedené toto odsuzující rozhodnutí?

d) Je-li odpověď kladná, brání čl. 8 odst. 4 druhá věta směrnice [2016/343] tomu, aby soud, který vydává odsuzující rozhodnutí v nepřítomnosti obžalovaného, aniž jsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice, rozhodl, že ve svém odsuzujícím rozhodnutí upozorní na právo této osoby na nové řízení před soudem nebo na jiný prostředek právní nápravy podle článku 9 uvedené směrnice a povinnost osob provádějících zadržení odsouzené osoby předat posledně uvedené kopii tohoto odsuzujícího rozhodnutí?

3) Jaký je první a poslední možný okamžik, kdy soud musí rozhodnout, zda je trestní řízení konáno v nepřítomnosti obžalovaného, aniž jsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 směrnice [2016/343], a přijmout opatření k zajištění toho, že tato osoba bude poučena o svých právech v souladu s čl. 8 odst. 4 druhou větou této směrnice?

4) Je třeba při vydání rozhodnutí zmíněného v [třetí otázce] zohlednit stanovisko státního zástupce a obhájce, který zastupuje nepřítomného obžalovaného?

5) a) Odkazuje výraz ‚možnost[…] napadnout takové rozhodnutí', uvedený v čl. 8 odst. 4 druhé větě směrnice [2016/343], na právo na podání opravného prostředku k soudu vyššího stupně, nebo odkazuje na napadení pravomocného soudního rozhodnutí?
   b) Jaký obsah by mělo mít poučení, které má být podle čl. 8 odst. 4 druhé věty směrnice [2016/343] poskytnuto osobě, která byla odsouzena v nepřítomnosti, aniž jsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2, o ‚právu na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy [v souladu s článkem 9]': mělo by se týkat práva na získání tohoto prostředku právní nápravy, pokud napadne své odsouzení v nepřítomnosti, nebo práva podat takový návrh, přičemž opodstatněnost tohoto návrhu je třeba posoudit později?

6) Co je míněno výrazem ‚jiný prostředek právní nápravy, který umožní nově posoudit skutkový stav věci, včetně vyhodnocení nových důkazů, a který může vést ke zrušení původního rozhodnutí', uvedeným v čl. 9 první větě směrnice [2016/343]?

7) Je vnitrostátní právní úprava (čl. 423 odst. 3 NPK), která vyžaduje osobní účast osoby odsouzené v nepřítomnosti jako povinný předpoklad pro to, aby byl projednán její návrh na konání nového řízení před soudem a bylo mu vyhověno, slučitelná s čl. 8 odst. 4 a článkem 9 směrnice [2016/343]?

8) Použijí se čl. 8 odst. 4 druhá věta a článek 9 směrnice [2016/343] na osoby, které byly zproštěny obžaloby?"

K předběžným otázkám

K první otázce písm. a) a b), druhé otázce písm. a) a b), třetí otázce a páté až sedmé otázce

35 Podstatou první otázky písm. a) a b), druhé otázky písm. a) a b), třetí otázky a páté až sedmé otázky, které je třeba zkoumat společně, je, zda čl. 8 odst. 4 druhá věta směrnice 2016/343 ve spojení s článkem 9 této směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že

– osoba, která byla v nepřítomnosti odsouzena k trestu odnětí svobody, i když nebyly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 uvedené směrnice, musí být v okamžiku svého zadržení za účelem výkonu tohoto trestu vyrozuměna jednak o rozhodnutí vyneseném v její nepřítomnosti, mimo jiné tím, že jí bude předána kopie celého rozhodnutí, a jednak o dostupných prostředcích právní nápravy a

– tatáž směrnice brání tomu, aby po uplynutí lhůty stanovené pro podání odvolání proti rozhodnutí vynesenému v nepřítomnosti bylo jediným dostupným prostředkem právní nápravy, který má dotyčná osoba k dispozici, podání návrhu na povolení obnovy trestního

řízení k jinému soudu, než který vynesl toto rozhodnutí, pod podmínkou, že se k tomuto soudu dostaví.

36 Je třeba připomenout, že předmětem směrnice 2016/343 je podle jejího článku 1 stanovení společných minimálních pravidel týkajících se některých aspektů trestních řízení, včetně „práva být přítomen při řízení před soudem“. Jak výslovně potvrzuje bod 33 odůvodnění této směrnice, toto právo je nedílnou součástí základního práva na spravedlivý proces [rozsudek ze dne 19. května 2022, Specializirana prokuratura (Řízení proti uprchlému obžalovanému), C-569/20, EU:C:2022:401, bod 25].

37 Článek 8 odst. 1 uvedené směrnice ukládá členským státům povinnost zajistit dodržování tohoto práva. Podle odstavců 2 a 4 tohoto článku však členské státy mohou za určitých podmínek stanovit, že se řízení před soudem bude konat v nepřítomnosti [rozsudek ze dne 19. května 2022, Specializirana prokuratura (Řízení proti uprchlému obžalovanému), C-569/20, EU:C:2022:401, bod 26].

38 Tyto odstavce 2 a 4 v podstatě stanoví, že podezřelé a obviněné osoby, které nemohly být vyrozuměny o konání řízení ve vlastní věci, nebo sice byly vyrozuměny o konání daného řízení, avšak nebyly poučeny o důsledcích nedostavení se k soudu a nejsou ani zastoupeny zmocněným obhájcem, mohou být předmětem rozhodnutí vyneseného v nepřítomnosti, které je vykonatelné, ale musí být v okamžiku vyrozumění o takovém rozhodnutí, „zejména při jej[ich] zadržení“, rovněž poučeny o všech prostředcích právní nápravy, které mohou vůči danému rozhodnutí uplatnit.

39 Na základě čl. 8 odst. 4 druhé věty směrnice 2016/343 osoby, vůči kterým bylo přijato rozhodnutí vynesené v nepřítomnosti, i když nebyly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice, musí být „v souladu s článkem 9“ poučeny o „možnosti napadnout takové rozhodnutí a o právu na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy“.

40 Působnost tohoto čl. 8 odst. 4 druhé věty musí být vykládána s přihlédnutím ke znění a kontextu tohoto ustanovení a k cílům sledovaným právní úpravou, jejíž je uvedené ustanovení součástí [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 19. května 2022, Specializirana prokuratura (Řízení proti uprchlému obžalovanému), C-569/20, EU:C:2022:401, bod 32 a citovaná judikatura].

41 Pokud jde o znění téhož ustanovení, je třeba zaprvé uvést, že z výrazu „zejména při jejím zadržení“ vyplývá, že i když nelze vyloučit, že osoba, která byla v nepřítomnosti odsouzena k trestu odnětí svobody, může být o tomto odsouzení vyrozuměna, aniž bude zadržena za účelem výkonu tohoto trestu, tato osoba musí být v případě zadržení vyrozuměna v okamžiku tohoto zadržení o existenci uvedeného odsouzení, pokud o tom již nebyla vyrozuměna dříve.

42 Zadruhé ze znění čl. 8 odst. 4 druhé věty směrnice 2016/343 rovněž vyplývá, že je-li dotyčná osoba vyrozuměna o tom, že byla odsouzena v nepřítomnosti, musí být v situaci uvedené v tomto ustanovení, tedy v situaci, kdy bylo rozhodnutí vyneseno v nepřítomnosti, i když nebyly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice, „v souladu s článkem 9 [uvedené směrnice]“ poučena o „možnosti napadnout takové rozhodnutí a o [svém] právu na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy“.

43 Z tohoto znění lze vyvodit dvě shodující se informace. Zaprvé uvedení možnosti napadnout rozhodnutí vynesené v nepřítomnosti, která je prezentována jako samostatný a autonomní procesní prvek ve vztahu k „právu na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku

právní nápravy“, naznačuje, že členské státy mohou zavést řízení, které předchází konání nového řízení před soudem nebo uplatnění jiného prostředku právní nápravy podle článku 9 směrnice 2016/343. Cílem takového řízení může být prokázání toho, že podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice nebyly splněny, a proto se musí konat nové řízení před soudem nebo musí být uplatněn „jiný prostředek právní nápravy“.

44 Zadruhé z použití souřadicí spojky „či“ v části věty „práv[o] na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy“ vyplývá, že členské státy se mohou rozhodnout, zda stanoví obnovu trestního řízení ve formě konání nového řízení, nebo stanoví „jiný prostředek právní nápravy“, který musí být v souladu s článkem 9 uvedené směrnice rovnocenný novému řízení, jelikož musí umožnit nově posoudit skutkový stav věci, včetně vyhodnocení nových důkazů, a musí umožňovat zrušení původního rozhodnutí [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 19. května 2022, Specializirana prokuratura (Řízení proti uprchlému obžalovanému), C-569/20, EU:C:2022:401, bod 59].

45 Zatřetí ze znění čl. 8 odst. 4 druhé věty směrnice 2016/343 vyplývá, že unijní normotvůrce neupřesnil, jakým způsobem má být poskytnuta informace o „právu na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy“ (rozsudek VB, bod 27). Toto ustanovení zejména nestanoví, že tato informace musí být uvedena v rozhodnutí vyneseném v nepřítomnosti. Nejeví se ani, že by soud, který vydává toto rozhodnutí, byl na základě této směrnice povinen v uvedeném rozhodnutí nebo v příkazu připojeném k tomuto rozhodnutí upřesnit, který orgán musí uvedenou informaci sdělit a jakým způsobem.

46 Směrnice 2016/343 tedy nebrání tomu, aby členský stát zavedl procesní režim, který nevede automaticky k obnově trestního řízení, ale vyžaduje, aby osoby odsouzené v nepřítomnosti, které mají zájem o takovou obnovu řízení, podaly za tímto účelem návrh k jinému soudu, než který vynesl rozhodnutí v nepřítomnosti, aby tento jiný soud ověřil, že je splněna podmínka pro uplatnění práva na nové řízení před soudem, tj. nesplnění podmínek stanovených v čl. 8 odst. 2 této směrnice. Takový režim je slučitelný s uvedenou směrnicí, pokud řízení o návrhu na povolení této obnovy skutečně umožňuje konání nového řízení před soudem ve všech případech, kdy je po ověření prokázáno, že podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 uvedené směrnice nebyly splněny, a pokud osoba odsouzená v nepřítomnosti je při vyrozumění o svém odsouzení vyrozuměna i o existenci tohoto řízení.

47 Výsledek přezkumu znění čl. 8 odst. 4 druhé věty směrnice 2016/343, jak je uveden v bodě 46 tohoto rozsudku, je podpořen kontextem tohoto ustanovení.

48 V tomto ohledu je třeba uvést, že výklad uvedeného ustanovení, podle kterého musí být právo na nové řízení před soudem bez dalšího posuzování přiznáno osobě, která byla odsouzena v nepřítomnosti, jakmile byla o svém odsouzení vyrozuměna, by byl neslučitelný s článkem 4a rámcového rozhodnutí 2002/584. Tento článek má totiž funkční vazbu na čl. 8 odst. 4 druhou větu směrnice 2016/343 v případě vydání evropského zatýkacího rozkazu, a představuje tedy kontextuální prvek relevantní pro jeho výklad. Článek 4a rámcového rozhodnutí 2002/584 přitom v odst. 1 písm. d) bodě ii) a v odstavci 3 stanoví možnost zavést řízení o návrhu na povolení obnovy řízení. Tato možnost by byla zbavena užitečného účinku, kdyby členské státy byly povinny uznat právo na nové řízení před soudem, jakmile je dotyčná osoba vyrozuměna o tom, že byla odsouzena v nepřítomnosti.

49 Výklad čl. 8 odst. 4 druhé věty směrnice 2016/343, podle kterého toto ustanovení vyžaduje okamžité uznání práva na nové řízení před soudem, by navíc náležitě nezohlednil kontext minimální harmonizace, do kterého spadá uvedené ustanovení. Vzhledem k tomu, že směrnice 2016/343 poskytuje pouze minimální upřesnění k prostředkům právní nápravy, které musí být k dispozici v případech, kdy bylo rozhodnutí vyneseno v nepřítomnosti, aniž byly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice, přísluší na základě zásady procesní autonomie vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu určit tyto prostředky právní nápravy.

50 Z toho plyne, že unijní právo ponechává členským státům určitý prostor pro uvážení při úpravě jejich procesního práva, přičemž však procesní režim zavedený vnitrostátním zákonodárcem nesmí být méně příznivý pro výkon práv, která jednotlivcům přiznává unijní právo, než pro výkon práv přiznaných vnitrostátním právem (zásada rovnocennosti) a nesmí být upraven tak, aby v praxi znemožňoval nebo nadměrně ztěžoval výkon práv přiznaných unijním právem (zásada efektivity) (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 23. listopadu 2023, Provident Polska, C-321/22, EU:C:2023:911, bod 61 a citovaná judikatura).

51 Výsledek přezkumu znění čl. 8 odst. 4 druhé věty směrnice 2016/343 je rovněž slučitelný s účelem této směrnice.

52 Tento účel spočívá, jak uvádí body 9 a 10 odůvodnění uvedené směrnice, v posílení práva na spravedlivý proces v trestních řízeních, a to tak, že se posílí důvěra členských států v systémy trestního soudnictví jiných členských států [rozsudek ze dne 19. května 2022, Specializirana prokuratura (Řízení proti uprchlému obžalovanému), C-569/20, EU:C:2022:401, bod 36].

53 Výklad čl. 8 odst. 4 druhé věty směrnice 2016/343, podle kterého toto ustanovení nebrání procesnímu režimu, který nespočívá v tom, že osoba, která byla odsouzena v nepřítomnosti, je v okamžiku, kdy se dozví o svém odsouzení, poučena o právu na nové řízení před soudem, ale v tom, že je tato osoba vyrozuměna o možnosti podat návrh na konání nového řízení před soudem, který ověří, zda je naplněna podmínka pro konání nového řízení, tj. nesplnění podmínek stanovených v čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343, může přispět k dosažení cíle týkajícího se posílení práva na spravedlivý proces, pokud tento procesní režim splňuje podmínky uvedené v bodě 46 tohoto rozsudku, tedy zejména že nutně vede ke konání nového řízení před soudem v případě, že nebyly splněny podmínky stanovené v tomto čl. 8 odst. 2, aniž soud příslušný k přezkumu návrhu na konání takového řízení může tento návrh zamítnout na základě jiných kritérií, než jsou stanovena v posledně uvedeném ustanovení.

54 V projednávaném případě bude na předkládajícím soudu, aby ověřil, zda je s ohledem na výše uvedená upřesnění procesní režim zavedený bulharským zákonodárcem slučitelný se směrnicí 2016/343. Soudní dvůr však může poskytnout užitečná vodítka pro účely tohoto posouzení (obdobně viz rozsudek ze dne 5. května 2022, BV, C-570/20, EU:C:2022:348, bod 44 a citovaná judikatura).

55 Na základě informací obsažených v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce se jeví, že v takových případech, jako jsou případy v původním řízení, je Nejvyšší kasační soud (Varchoven kasacionen sad) na základě bulharských právních předpisů výlučně příslušný k posuzování návrhů na povolení obnovy trestního řízení, které v podstatě představují návrhy na konání nového řízení. Osoby, které byly v tomto členském státě odsouzeny v nepřítomnosti, mohou takový návrh podat ve lhůtě šesti měsíců od okamžiku, kdy se dozvěděly o rozhodnutí vyneseném v nepřítomnosti, přičemž tato lhůta překračuje lhůtu, ve které lze proti tomuto rozhodnutí podat odvolání.

56 V tomto ohledu je třeba nejprve upřesnit, že pokud se po řízení o návrhu na povolení obnovy trestního řízení koná nové řízení, pouze rozhodnutí vydané na konci tohoto nového řízení představuje po nabytí právní moci konečné rozhodnutí, jehož cílem je určit, zda podezřelá nebo obviněná osoba spáchala trestný čin ve smyslu článku 2 směrnice 2016/343 ve spojení s bodem 12 jejího odůvodnění. Z toho plyne, že takové řízení o návrhu na povolení obnovy trestního řízení, jako je řízení stanovené v bulharském právu, je jedním ze stadií trestního řízení, na která se tato směrnice vztahuje.

57 Dále z bodů 46 a 50 tohoto rozsudku vyplývá, že zavedení takového řízení o povolení obnovy trestního řízení, které samo o sobě nezahrnuje nové řízení, ale může vést k takovému řízení, není v rozporu se směrnicí 2016/343, pokud toto řízení o povolení obnovy splňuje všechny požadavky vyplývající ze zásady efektivity a kromě toho dodržuje zásadu rovnocennosti.

58 Pokud jde o zásadu rovnocennosti, s výhradou ověření předkládajícím soudem se jeví, že řízení o návrhu na povolení obnovy trestního řízení podle článku 423 NPK je za stejných podmínek přístupné všem osobám odsouzeným v nepřítomnosti. Za těchto podmínek lze mít za to, že je dodržena zásada rovnocennosti.

59 Pokud jde o zásadu efektivity, je třeba na prvním místě zajistit, aby řízení o návrhu na povolení obnovy trestního řízení vedlo k uznání práva na nové řízení před soudem ve všech případech, kdy nebyly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice. Osoba odsouzená v nepřítomnosti totiž může být zbavena práva na nové řízení pouze tehdy, když byly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 uvedené směrnice [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 19. května 2022, Specializirana prokuratura (Řízení proti uprchlému obžalovanému), C-569/20, EU:C:2022:401, bod 31].

60 Jak přitom vyplývá z bodu 44 rozsudku vyhlášeného dnešního dne ve věci C-644/23, Stangalov, s výhradou ověření předkládajícím soudem se jeví, že takové řízení o návrhu na povolení obnovy trestního řízení, jako bylo řízení zavedené bulharským zákonodárcem, v projednávaném případě takovou záruku neposkytuje.

61 Za účelem dodržení zásady efektivity bude muset předkládající soud na druhém místě ověřit, zda bulharské procesní právo zaručuje, že je osobě odsouzené v nepřítomnosti v okamžiku, kdy je vyrozuměna o existenci tohoto odsouzení, nebo bezprostředně poté předána kopie celého rozhodnutí vyneseného v nepřítomnosti a tato osoba je poučena o svých procesních právech, a to i stran možnosti podat návrh na povolení obnovy trestního řízení, stran soudu, ke kterému musí být tento návrh podán, a stran lhůty, ve které musí být podán.

62 V žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce přitom předkládající soud poznamenává, že bulharské právo neobsahuje žádné ustanovení, které by výslovně vyžadovalo, aby byly takové informace sděleny osobám odsouzeným v nepřítomnosti.

63 Na třetím místě je třeba uvést, že každé řízení o návrhu na konání nového řízení musí být upraveno tak, aby byl tento návrh projednán rychle s cílem co nejdříve určit, zda bylo řízení konané v nepřítomnosti provedeno, aniž byly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343. Jak totiž vyplývá z čl. 8 odst. 4 a článku 9 této směrnice, samotná existence práva na nové řízení před soudem závisí na zjištění, že tyto podmínky splněny nebyly. Pokud členský stát zavede procesní režim, v němž ještě nebylo v okamžiku, kdy je dotyčná osoba vyrozuměna o tom,

že byla odsouzena v nepřítomnosti, určeno, zda bylo o tomto odsouzení rozhodnuto, aniž byly splněny uvedené podmínky, musí tento členský stát zajistit, že toto posouzení bude provedeno neprodleně po podání návrhu na konání nového řízení, jinak by byla porušena zásada efektivity.

64 Tento požadavek rychlosti je o to důležitější, že čl. 8 odst. 4 směrnice 2016/343 stejně jako bod 39 jejího odůvodnění stanoví, že rozhodnutí vynesená v nepřítomnosti, aniž byly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice, mohou být vykonatelná. Vzhledem k této možnosti vykonat tresty uložené v nepřítomnosti je pro účely zachování užitečného účinku návrhů na konání nového řízení nezbytné, aby při vyřizování těchto návrhů byla posouzena nutnost ponechat navrhovatele ve vazbě, přičemž taková povinnost přezkumu je ostatně zmíněna v čl. 4a odst. 3 rámcového rozhodnutí 2002/584.

65 V projednávaném případě čl. 423 odst. 2 a 4 NPK podle všeho stanoví takový přezkum, jehož výsledek je nicméně uveden pouze v rozhodnutí týkajícím se obnovy trestního řízení. V rámci takové úpravy vnitrostátního procesního práva je za účelem dodržení zásady efektivity nezbytné, aby bylo rozhodnutí týkající se tohoto návrhu na povolení obnovy řízení přijato co nejrychleji.

66 Zásada efektivity na čtvrtém místě vyžaduje, aby se dotyčná osoba mohla osobně nebo prostřednictvím obhájce vyjádřit k tomu, zda se řízení v nepřítomnosti konalo, aniž byly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343. Jak poznamenal generální advokát v bodech 44 až 47 svého stanoviska, vyjádření předložená ze strany obžaloby i obhajoby mohou mít rozhodující vliv na posouzení této otázky, a mohou tedy být rozhodující pro výsledek řízení o návrhu na konání nového řízení. Pokud by tedy osoba odsouzená v nepřítomnosti neměla možnost prezentovat v této souvislosti svůj pohled na věc, bylo by porušeno základní právo na spravedlivý proces, a tedy účinnost řízení o návrhu na konání nového řízení, jehož cílem je právě zajistit dodržování tohoto základního práva.

67 Jak ovšem uvedl generální advokát v bodech 60 až 62 svého stanoviska, tato možnost osoby odsouzené v nepřítomnosti předložit vyjádření za účelem posouzení toho, zda podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343 byly či nebyly splněny, nemůže být chápána tak, že zahrnuje povinnost dotyčné osoby osobně se dostavit k soudu, který tento návrh projednává.

68 V tomto ohledu je třeba připomenout, že jak je uvedeno v bodě 41 tohoto rozsudku, nelze vyloučit, že se osoba odsouzená v nepřítomnosti dozvěděla o tomto odsouzení, aniž byla zadržena. Jak rozhodl Evropský soud pro lidská práva, jehož judikatura musí být – jak vyplývá z bodů 47 a 48 odůvodnění směrnice 2016/343 – zohledněna [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. července 2024, FP a další (Soudní řízení prostřednictvím videokonference), C-760/22, EU:C:2024:574, body 22 až 24], povinnost dotyčné osoby dostavit se osobně k soudu, ke kterému podala návrh na konání nového řízení, za takových okolností znamená přinutit osobu, která je stále na svobodě, aby se nechala uvěznit za účelem uplatnění svého práva na nové řízení před soudem, což by bylo neslučitelné se základním právem na spravedlivý proces (viz ESLP, 14. prosince 1999, Khalfaoui v. Francie, CE:ECHR:1999:1214JUD003479197, bod 49, a ESLP, 13. února 2001, Krombach v. Francie, CE:ECHR:2001:0213JUD002973196, bod 87).

69 Podle žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce přitom z čl. 423 odst. 3 NPK vyplývá, že pokud se dotyčná osoba nedostaví osobně k Nejvyššímu kasačnímu soudu (Varchoven kasacionen sad), návrh na povolení obnovy trestního řízení předložený touto osobou je zamítnut, ledaže existuje „závažný důvod“, proč tak neučinila. Je třeba mít za to, že taková povinnost dostavit se osobně

může nadměrně ztížit výkon „práv[a] na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy [v souladu s článkem 9 směrnice 2016/343]“, které je uvedeno v čl. 8 odst. 4 této směrnice.

70 Po přezkumu slučitelnosti článku 423 NPK se směrnicí 2016/343 z hlediska různých požadavků vyplývajících ze zásady efektivity bude dále na předkládajícím soudu, stejně jako na jakémkoli jiném příslušném vnitrostátním soudu, aby v případě, že budou v tomto ohledu potvrzeny nedostatky vnitrostátních právních předpisů, posoudil, zda je přesto možné vykládat tyto právní předpisy a zejména článek 423 NPK tak, aby bylo možné splnit tyto požadavky.

71 Vnitrostátním soudům tedy bude příslušet, jak je uvedeno v bodě 45 rozsudku vyhlášeného dnešního dne ve věci C-644/23, Stangalov, aby přezkoumaly, zda čl. 423 odst. 1 NPK může být vykládán v tom smyslu, že umožňuje omezit vyloučení práva na nové řízení před soudem, které je v něm stanoveno, pouze na případy, kdy byly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343.

72 Těmto vnitrostátním soudům bude rovněž příslušet, aby posoudily, zda taková ustanovení bulharského procesního práva, jako je článek 15 NPK, ve spojení s konkrétnějšími ustanoveními mohou být vykládána v tom smyslu, že z tohoto práva nutně vyplývá, že osoby odsouzené v nepřítomnosti musí být v okamžiku, kdy jsou vyrozuměny o tom, že byly odsouzeny v nepřítomnosti, nebo bezprostředně poté poučeny o svých procesních právech, zejména o možnosti podat návrh na povolení obnovy trestního řízení.

73 Uvedené vnitrostátní soudy budou moci kromě toho zkoumat, zda výjimka stanovená v čl. 423 odst. 3 NPK týkající se existence „závažného důvodu“ může být vykládána v tom smyslu, že umožňuje zaručit, aby návrhy na povolení obnovy trestního řízení byly projednány v případě, že se navrhovatel nedostaví osobně, ale je ve věci zastupován obhájcem.

74 Není-li možné provést výklad bulharských právních předpisů, který by byl v souladu s požadavky unijního práva, budou tytéž vnitrostátní soudy povinny upustit od použití jakéhokoli vnitrostátního ustanovení, které je v rozporu s čl. 8 odst. 4 druhou větou a článkem 9 směrnice 2016/343, které mají přímý účinek [rozsudek ze dne 19. května 2022, Specializirana prokuratura (Řízení proti uprchlému obžalovanému), C-569/20, EU:C:2022:401, bod 28], aniž by nejprve žádaly o odstranění zákonného ustanovení, které je neslučitelné s touto směrnicí, či na toto odstranění čekaly [obdobně viz rozsudek ze dne 21. října 2021, ZX (Oprava obžaloby), C-282/20, EU:C:2021:874, body 40 a 41 a citovaná judikatura].

75 S ohledem na výše uvedené je třeba na první otázku písm. a) a b), druhou otázku písm. a) a b), třetí otázku a pátou až sedmou otázku odpovědět, že čl. 8 odst. 4 druhá věta směrnice 2016/343 ve spojení s jejím článkem 9

musí být vykládán v tom smyslu, že

– v situaci, kdy je osoba v nepřítomnosti odsouzena k trestu odnětí svobody, přestože nebyly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice, tato ustanovení nebrání tomu, aby po uplynutí lhůty stanovené pro podání odvolání proti rozhodnutí vynesenému v nepřítomnosti bylo jediným dostupným prostředkem právní nápravy podání návrhu na konání nového řízení k jinému soudu, než který vynesl toto rozhodnutí, pokud je toto řízení v souladu se zásadami rovnocennosti a efektivity. Posledně uvedená podmínka zejména vyžaduje, aby řízení o návrhu na konání nového řízení skutečně umožňovalo konání takového

řízení ve všech případech, kdy je po ověření prokázáno, že podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 uvedené směrnice nebyly splněny. Posledně uvedená podmínka naproti tomu není splněna, je-li osoba, která navrhuje konání nového řízení, nucena dostavit se osobně k příslušnému soudu, protože jinak by její návrh nebyl projednán;

– v členském státě, jehož právní předpisy stanoví takové řízení o návrhu na konání nového řízení, tento čl. 8 odst. 4 druhá věta ve spojení s tímto článkem 9 vyžaduje, aby osoba odsouzená v nepřítomnosti obdržela v okamžiku, kdy je vyrozuměna o tomto odsouzení, nebo bezprostředně poté kopii celého rozhodnutí vyneseného v nepřítomnosti a byla jí sdělena snadno srozumitelná informace jednak o tom, že má právo na nové řízení před soudem, pokud podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 téže směrnice nebyly splněny, a jednak o postupu, kterým může o konání takového řízení požádat.

K první otázce písm. c)

76 S ohledem na odpověď na první otázku písm. a) a b), druhou otázku písm. a) a b), třetí otázku a pátou až sedmou otázku není třeba na první otázku písm. c) odpovídat, jelikož posledně uvedená otázka byla předkládajícím soudem položena pouze pro případ záporné odpovědi na tuto první otázku písm. a) a b).

K druhé otázce písm. c) a d) a ke čtvrté otázce

77 Podstatou druhé otázky písm. c) a d) předkládajícího soudu je, zda čl. 8 odst. 4 druhá věta směrnice 2016/343 ve spojení s článkem 9 a čl. 10 odst. 1 této směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že požadavky stanovené touto směrnicí jsou splněny, pokud soudce, který rozhoduje v řízení konaném v nepřítomnosti, sám posoudí, zda jsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 uvedené směrnice, a případně v rozhodnutí vyneseném v nepřítomnosti, jehož úplná kopie musí být předána dotyčné osobě po zadržení, uvede, že tato osoba má právo na nové řízení před soudem.

78 Mimoto podstatou čtvrté otázky předkládajícího soudu je, zda je v rámci režimu, v němž soudce, který vede řízení konané v nepřítomnosti, zkoumá, zda jsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343, nezbytné v tomto ohledu vyslechnout jak obžalobu, tak obhájce obžalované osoby, která je v tomto případě nepřítomná.

79 Jak přitom vyplývá z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, takový procesní režim v Bulharsku neplatí, neboť zákonodárce tohoto členského státu zavedl režim, v němž je výlučně příslušný k posouzení návrhů na konání nového řízení a v tomto rámci k ověření, zda byly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343, Nejvyšší kasační soud (Varchoven kasacionen sad). Předkládající soud upřesňuje, že z důvodu charakteristik tohoto procesního režimu a bez ohledu na jeho přesvědčení, že tyto podmínky nebyly v projednávaném případě splněny, mu v tomto ohledu nepřísluší rozhodnout.

80 Jak kromě toho vyplývá z odpovědi na první otázku písm. a) a b), druhou otázku písm. a) a b), třetí otázku a pátou až sedmou otázku, směrnice 2016/343 nebrání procesnímu režimu, který pravomoc zkoumat, zda byly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice, nepřiznává soudu, který vede řízení konané v nepřítomnosti, ale jinému soudu.

81 Jak ovšem rovněž vyplývá z této odpovědi, je třeba, aby takový režim nebyl v rozporu se zásadou rovnocennosti ani se zásadou efektivity.

82 Z bodů 60, 62 a 69 tohoto rozsudku vyplývá, že procesní režim platný v Bulharsku by mohl být v rozporu se zásadou efektivity, a být tudíž neslučitelný s unijním právem. Předkládající soud by se tedy mohl nacházet v situaci, kdy dotčené vnitrostátní právní předpisy nezaručují dodržování „práv[a] na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy“ ve smyslu čl. 8 odst. 4 druhé věty a článku 9 směrnice 2016/343, které mají přímý účinek [rozsudek ze dne 19. května 2022, Specializirana prokuratura (Řízení proti uprchlému obžalovanému), C-569/20, EU:C:2022:401, bod 28].

83 V souladu s judikaturou připomenutou v bodě 74 tohoto rozsudku by byl předkládající soud v případě nemožnosti provést výklad bulharských právních předpisů v souladu s požadavky unijního práva povinen upustit od použití jakéhokoli vnitrostátního ustanovení, které je v rozporu s ustanoveními čl. 8 odst. 4 druhé věty a článku 9 směrnice 2016/343, aniž by nejprve musel žádat o odstranění zákonného ustanovení, které je neslučitelné s touto směrnicí, či na toto odstranění čekat.

84 Za těchto okolností je třeba odpovědět na druhou otázku písm. c) a d) a čtvrtou otázku, které je třeba zkoumat společně, přičemž odpověď na tyto otázky může být případně rozhodující pro další průběh původních trestních řízení.

85 I když směrnici 2016/343 nelze vykládat v tom smyslu, že soudu, který rozhoduje v řízení konaném v nepřítomnosti, ukládá, aby se ve svém rozhodnutí vyjádřil k právu na nové řízení před soudem (rozsudek VB, bod 31), ponechává členským státům široký prostor pro uvážení stran svého provedení, a nemůže být tedy vykládána ani v tom smyslu, že tomuto soudu zakazuje, aby během řízení konaného v nepřítomnosti zkoumal, zda jsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice, a nejsou-li tyto podmínky splněny, ve svém rozhodnutí uvedl, že dotyčná osoba má právo na nové řízení před soudem.

86 Vzhledem k tomu, že – jak je uvedeno v bodě 66 tohoto rozsudku – vyjádření předložená ze strany obžaloby i obhajoby mohou mít rozhodující vliv na posouzení otázky, zda jsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343, je v rámci přezkumu, který v tomto ohledu provádí soud, jenž vede řízení konané v nepřítomnosti, třeba, aby daný soud vyslechl obhájce, který zastupuje dotyčnou osobu, která je v takovém případě nepřítomná.

87 S ohledem na výše uvedené je třeba na druhou otázku písm. c) a d) a na čtvrtou otázku odpovědět, že čl. 8 odst. 4 druhá věta směrnice 2016/343 ve spojení s článkem 9 a čl. 10 odst. 1 této směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že požadavky stanovené touto směrnicí jsou splněny, pokud soud, který vede řízení konané v nepřítomnosti, poté, co v tomto ohledu vyslechne obžalobu i obhajobu, sám posoudí, zda jsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 uvedené směrnice, a pokud tomu tak není, v rozhodnutí vyneseném v nepřítomnosti, jehož úplná kopie musí být předána dotyčné osobě v okamžiku, kdy je o tomto rozhodnutí vyrozuměna, nebo bezprostředně poté, uvede, že dotyčná osoba má právo na konání nového řízení před soudem.

K osmé otázce

88 Podstatou osmé otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 8 odst. 4 druhá věta a článek 9 směrnice 2016/343 musí být vykládány v tom smyslu, že se uplatní nejen v případě odsouzení v nepřítomnosti, ale i v případě zproštění obžaloby v nepřítomnosti.

89 Podle tohoto soudu totiž nelze vyloučit, že VB bude zproštěn obžaloby. Uvedený soud si tedy před tím, než bude pokračovat v řízení vedeném proti VB v nepřítomnosti a rozhodovat o jeho vině či nevině, klade otázku, zda by právo na spravedlivý proces bylo dostatečně chráněno v případě zproštění obžaloby v nepřítomnosti.

90 V tomto ohledu je třeba uvést, jak poznamenal generální advokát v bodech 33 a 34 svého stanoviska, že právo na spravedlivý proces, jehož základním prvkem je právo být přítomen při řízení před soudem, se uplatní v každém trestním řízení, které může vést k rozhodnutí o nevině či vině obviněné osoby. S ohledem na body 47 a 48 odůvodnění směrnice 2016/343, z nichž vyplývá, že při výkladu této směrnice je třeba zohlednit judikaturu Evropského soudu pro lidská práva týkající se článku 6 EÚLP, je třeba pro účely odpovědi na osmou otázku vycházet z judikatury uvedeného soudu, podle níž má obviněná osoba základní právo účastnit se řízení před soudem za všech okolností, i když je pro ni konečný výsledek příznivý (viz ESLP, 15. prosince 2005, Vanyan v. Rusko, CE:ECHR:2005:1215JUD005320399, body 20 až 25 a 67).

91 Tato široká působnost práva být přítomen řízení před soudem je ostatně zdůrazněna samotným zněním čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343, který zmiňuje „rozhodnutí o vině či nevině podezřelé nebo obviněné osoby“.

92 Toto znění čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343 má za následek, že pojem „rozhodnutí“ uvedený v čl. 8 odst. 4 a článku 9 této směrnice odkazuje na jakékoli rozhodnutí vynesené v trestním řízení týkající se viny nebo neviny obviněné osoby.

93 Působnost čl. 8 odst. 4 a článku 9 uvedené směrnice totiž nemůže být oddělena od působnosti čl. 8 odst. 2 téže směrnice, jelikož právě nesplnění podmínek stanovených v tomto čl. 8 odst. 2 zakládá „právo na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy“, uvedené v daném čl. 8 odst. 4 a v uvedeném článku 9.

94 Tento výklad není vyvrácen tím, že je v čl. 8 odst. 4 směrnice 2016/343 uveden výraz „při jejím zadržení“. Tento výraz je totiž doplněn výrazem „zejména“, z něhož vyplývá, že zadržení není jediným případem uvedeným v tomto ustanovení.

95 Na osmou otázku je tudíž třeba odpovědět, že čl. 8 odst. 4 druhá věta a článek 9 směrnice 2016/343 musí být vykládány v tom smyslu, že se uplatní nejen v případě odsouzení v nepřítomnosti, ale i v případě zproštění obžaloby v nepřítomnosti.

K nákladům řízení

96 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

1) Článek 8 odst. 4 druhá věta směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/343 ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce neviny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem, ve spojení s článkem 9 této směrnice

musí být vykládán v tom smyslu, že

– **v situaci, kdy je osoba v nepřítomnosti odsouzena k trestu odnětí svobody, přestože nebyly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice, tato ustanovení nebrání tomu, aby po uplynutí lhůty stanovené pro podání odvolání proti rozhodnutí vynesenému v nepřítomnosti bylo jediným dostupným prostředkem právní nápravy podání návrhu na konání nového řízení k jinému soudu, než který vynesl toto rozhodnutí, pokud je toto řízení v souladu se zásadami rovnocennosti a efektivity. Posledně uvedená podmínka zejména vyžaduje, aby řízení o návrhu na konání nového řízení skutečně umožňovalo konání takového řízení ve všech případech, kdy je po ověření prokázáno, že podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 uvedené směrnice nebyly splněny. Posledně uvedená podmínka naproti tomu není splněna, je-li osoba, která navrhuje konání nového řízení, nucena dostavit se osobně k příslušnému soudu, protože jinak by její návrh nebyl projednán;**

– **v členském státě, jehož právní předpisy stanoví takové řízení o návrhu na konání nového řízení, tento čl. 8 odst. 4 druhá věta ve spojení s tímto článkem 9 vyžaduje, aby osoba odsouzená v nepřítomnosti obdržela v okamžiku, kdy je vyrozuměna o tomto odsouzení, nebo bezprostředně poté kopii celého rozhodnutí vyneseného v nepřítomnosti a byla jí sdělena snadno srozumitelná informace jednak o tom, že má právo na nové řízení před soudem, pokud podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 téže směrnice nebyly splněny, a jednak o postupu, jakým může o konání takového řízení požádat.**

2) **Článek 8 odst. 4 druhá věta směrnice 2016/343 ve spojení s článkem 9 a čl. 10 odst. 1 této směrnice**

musí být vykládán v tom smyslu, že

požadavky stanovené touto směrnicí jsou splněny, pokud soud, který vede řízení konané v nepřítomnosti, poté, co v tomto ohledu vyslechne obžalobu i obhajobu, sám posoudí, zda jsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 uvedené směrnice, a pokud tomu tak není, v rozhodnutí vyneseném v nepřítomnosti, jehož úplná kopie musí být předána dotyčné osobě v okamžiku, kdy je o tomto rozhodnutí vyrozuměna, nebo bezprostředně poté, uvede, že dotyčná osoba má právo na konání nového řízení před soudem.

3) **Článek 8 odst. 4 druhá věta a článek 9 směrnice 2016/343**

musí být vykládány v tom smyslu, že

se uplatní nejen v případě odsouzení v nepřítomnosti, ale i v případě zproštění obžaloby v nepřítomnosti.

Podpisy